

मलयाळम माध्यम
डिप्लोमा पाठ्यक्रम

© C.H.D. Govt. of India KIT-8	पत्राचार पाठ्यक्रम विभाग ഡിപ്ലാർട്ട്മെന്റ് ഓഫ് കറസ്പോണ്ടൻസ് കോഴ്സസ് केंद्रीय हिंदी निदेशालय സെൻട്രൽ ഹിന്ദി ഡയറക്ടറേറ്റ്	पाठ പാഠം } 15&16
-------------------------------------	---	---------------------

हिंदी डिप्लोमा पाठ्यक्रम
ഹിന്ദി ഡിപ്ലോമ കോഴ്സ്
पाठ/പാഠം — 15

ഉള്ളടക്കം.

1.0 പാഠത്തെക്കുറിച്ച്
യൂണിറ്റ്—1

2.0 കവിതയിലേക്ക് ഒരെത്തിനോട്ടം

3.0 കവിത - 'सूखा सुमन'

4.0 അന്വയം

5.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

6.0 ഭാവാർത്ഥം

7.0 ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ

യൂണിറ്റ് —2

8.0 കവിതയിലേക്ക് ഒരു എത്തിനോട്ടം

9.0 കവിത - 'मुस्कराकर चल मुसाफिर'

10.0 അന്വയം

11.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

12.0 ഭാവാർത്ഥം

13.0 ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ

1.0 പാഠഭാഗത്തെക്കുറിച്ച്

ഈ പാഠത്തിൽ രണ്ട് കവിതകൾ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇവയിൽ ജീവിതത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വ്യത്യസ്ത വീക്ഷണങ്ങൾ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. കവിതാ രചനക്ക് അനുയോജ്യമായ വ്യത്യസ്ത രീതിയിലുള്ള ഭാഷാ പ്രയോഗം ഇതിൽ കാണാം.

നിലത്തു വീണുകിടക്കുന്ന ഒരു പുഷ്പത്തിന്റെ ദയനീയ സ്മിതിയെ പറ്റിയാണ് ഒന്നാമത്തെ കവിതയിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളത്. മറ്റുള്ളവരെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി തന്റെ സർവ്വസ്വവും സമർപ്പിച്ച പുഷ്പം ആരാലും ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടാതെ ഇപ്പോൾ ഇതാ നിലത്തുവീണ് വാടിക്കിടക്കുന്നു ഇതൊരു ശോചനീയ സ്മിതി തന്നെ.

ജീവിതത്തിലെ പ്രതികൂല സാഹചര്യങ്ങളെ ധൈര്യത്തോടും ആത്മ വിശ്വാസത്തോടും കൂടി അഭിമുഖീകരിക്കുവാനുള്ള പ്രചോദനം നൽകുന്നതാണ് രണ്ടാമത്തെ കവിത.

യൂണിറ്റ്-1

2.0 കവിതയിലേക്ക് ഒരു എത്തിനോട്ടം.

ഹിന്ദിയിലെ പ്രസിദ്ധ കവയിത്രി ശ്രീമതി മഹാദേവിവർമ്മ ഈ കവിതയിൽ ഒരു പുഷ്പത്തിന്റെ ദയനീയ സ്മിതി വർണ്ണിക്കുന്നു. പുഷ്പം അതിന്റെ ജീവിതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരുന്ന എല്ലാവർക്കും ആനന്ദം പകർന്നു കൊണ്ടിരുന്നുവെങ്കിലും അവസാനം അത് വാടിക്കരിഞ്ഞ് നിലംപതിച്ചു.

സ്വാർത്ഥപൂർണ്ണമായ ലോകത്തിന്റെ ഗതി ഇതാണെന്ന് ഈ കവിതയിലൂടെ കവയിത്രി വ്യക്തമാക്കുന്നു.

3.0 കവിത, കവിത ഉറക്കെ വായിക്കുക.

सूखा सुमन

(महादेवी वर्मा)

(1)

था कली के रूप शैशव में अहो सूखे सुमन ।

मुस्कराता था, खिलाती अंक में तुझको पवन ।

खिल गया जब पूर्ण तू, मंजुल सुकोमल पुष्पवर,

लुब्ध मधु के हेतु मँडराते लगे आने भ्रमर ।

(2)

ലോറियाँ गाकर मधुप निद्रा विवश करते तुझे,
यत्न माली कर रहा आनंद से भरता तुझे।
कर रहा अठखेलियाँ इतरा सदा उद्यान में,
अंत का यह दृश्य आया था कभी क्या ध्यान में?

(3)

सो रहा अब तू धरा पर शुष्क बिखराया हुआ,
गंध कोमलता नहीं मुख मंजु मुरझाया हुआ।
आज तुझको देखकर चाहक भ्रमर आता नहीं,
लाल अपना राग तुझ पर प्रातः बरसाता नहीं।

(4)

कर दिया मधु और सौरभ दान सारा एक दिन,
किंतु रोता कौन है तेरे लिए दानी सुमन?
मत व्यथित हो फूल! किसको सुख दिया संसार ने,
स्वार्थमय सबको बनाया है यहाँ करतार ने।

(5)

जब न तेरी ही दशा पर दुख हुआ संसार को,
कौन रोएगा सुमन! हमसे मनुज निस्सार को।

4.0 അന്യം

കവിതയുടെ അന്യം ചുവടെ തന്നിരിക്കുന്നു. കവിതയുടെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കുന്നതിന് ഇത് സഹായകമായിരിക്കും. അന്യം വായിച്ച ശേഷം കവിത വീണ്ടും വായിക്കുക.

പദ്യം—1

അഹ! സൂര്യേ സുമന! (തൂ) ശൈവ മേ കലീ കേ രൂപ മേ താ। ഉട സമയ തൂ (അനന്ദ സേ) മുട്രകരതാ താ (ഔര) പവന* തുളകു അങ്ക മേ ഖിലാതാ താ। ജപ തൂ മഞ്ജുല സുകുമല പുഷ്പ (പനകര) പൂർണ്ണ (രൂപ സേ) ഖില ഗയാ (തപ) പരമര മധു കേ ഹേതു ലുപ്ത (ഹുക്കര) (തേര ചാരേ) (തേര ചാരേ) മണ്ഡരാതേ അനേ ലഗേ।

പദ്യം—2

(ഉട സമയ) മധുപ ലുരരിയാ൬ ഗാകര തുളേ നിദ്രാ വിവശ കരതേ (തേ)। മലാലീ കാ യത്ന (യഹ) രഹ (കി വഹ) തുളേ അനന്ദ സേ പരതാ (രഹേ)। (ഉട സമയ തൂ) അട്രഖേലിയാ൬ കര രഹ (താ) ഔര ഉദ്യാന മേ ഇതരാ രഹ (താ)। (തപ) ക്യാ കപി (തേര) ധ്യാന മേ അന്ത കാ യഹ ദൃശ്യ അയാ താ?

പദ്യം—3

അപ തൂ ധരാ പര ശുഷ്ക പിഖരായാ സു രഹ (ഹേ)। (അപ തേര പാട) ഗന്ധ (ഔര) കുമലതാ നഹീ (ഹേ) (ഔര തേരാ) മഞ്ജു മുഖ മുരളായാ ഹുഅ (ഹേ)। അജ തുളകു (ഈസി ഹാലത മേ) ദേഖകര ചാഹക പരമര പി നഹീ അതാ। പരാത:കാല കാ സമയ അപ തുള പര അപനാ ലാല രാഗ (രംഗ) (പ്രേമ യാ അനുരാഗ) നഹീ പരസാതാ (പ്രകട നഹീ കരതാ)।

പദ്യം—4

(തൂനേ) ഏക ദിന (അപനാ) സാരാ മധു ഔര സുരഭ ദാന കര ദിയാ। കിന്തു ദാനീ സമുന! തേര ലിഏ കുന രുതാ ഹേ? പൂല (തൂ) വ്യതിത മത ഹു। സംസാര നേ കിടകു സുഖ ദിയാ ഹേ? യഹാ൬ കരതാര നേ സപകു സുവർതമയ പനായാ ഹേ।

പദ്യം—5

ജപ തേരീ ഹീ ദശാ പര സംസാര കു ദുഖ ന ഹുഅ (തു) സുമന, ഹമ-സേ (ഹമാരേ ജേസേ) നിട്സാര മനുജ കു കുന രുഏഗാ?

*പവന വാക്കു പൂർണ്ണിംഗമാണ്. പക്ഷേ, കവയിത്രി ഈ കവിതയിൽ ഇതിനെ സ്ത്രീലിംഗത്തിലാണ് പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്.

5.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

പദ്യം — 1

സൂഖാ — വാടിയ, ഉണങ്ങിയ

സുമന — പുഷ്പം

കലീ — പൂമൊട്ട്

കേ രൂപ (में) — എന്നരുപത്തിൽ

ശൈവ — കുട്ടിക്കാലം

ഖിലാനാ — കളിപ്പിക്കുക
(खेलना യുടെ)
പ്രേരണാർത്ഥക രൂപം

അങ്ക — മടിത്തട്ട്

പവന — കാറ്റ്

ഖിലനാ — വിടരുക

മഞ്ജുല — മനോഹരമായ

സുകോമല — മൃദുലമായ

ലുബ്ധ — ആത്യാഗ്രഹിയായ

മധു — തേൻ

കേ हेतु — വേണ്ടി

മँडराना — വട്ടമിട്ട് പറക്കുക

भ्रमर — വണ്ടി

പദ്യം — 2

लोरी — താരാട്ട്

मधुप — വണ്ടി

विवश करना — നിർബന്ധിക്കുക

यत्न — പ്രയത്നം

माली — തോട്ടക്കാരൻ

अठखेलियाँ — വിനോദങ്ങൾ

इतराना

उद्यान

अंत का दृश्य

ध्यान में आना

പദ്യം — 3

धरा

शुष्क

बिखराया हुआ

गंध (स्ത്രീ)

कोमलता (स्ത്രീ)

मंजु मुख

मुरझाना

चाहक

राग

പദ്യം — 4

सौरभ

दान करना

दानी

व्यथित होना

स्वार्थमय संसार

करतार

പദ്യം — 5

दशा

मनुज

— അഭിമാനിക്കുക

— പുനോട്ടം

— അവസാനരംഗം

— ശ്രദ്ധയിൽ പെടുക

— ഭൂമി, धरती

— ഉണങ്ങിയ, വാടിയ

— ചിതറിക്കിടക്കുന്ന

— സുഗന്ധം

— മൃദുത്വം

— ആകർഷകമായമുഖം

— വാടുക

— സ്നേഹിക്കുന്നവൻ

— നിറം

— സുഗന്ധം

— ദാനം ചെയ്യുക

— ദാനിയായ

— ദുഃഖിക്കുക

— സ്വാർത്ഥമിയായ
ലോകം

— സൂഷ്മീകർത്താവ്

— സ്ഥിതി

— മനുഷ്യൻ

6.0 ഭാവാർത്ഥം

ഈ കവിതയിലെ ഓരോ പദ്യത്തിന്റെയും ഭാവാർത്ഥം ചുവടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. പുതിയ പദങ്ങളുടെ സഹായത്തോടെ മനസ്സിലാക്കുക.

6.1 കവയിत्री महादेवी वर्मा एक सूखे हुए फूल को संबोधित करती हुई कहती हैं कि :

- (1) हे सूखे हुए फूल, तुम अपने बचपन में कली के रूप में थे। उस समय तुम हँसी खुशी से अपना जीवन बिताते थे। हवा भी अपनी गोद में लेकर तुम्हें खिलाया करती थी। फिर तुम खिलकर एक सुंदर और आकर्षक फूल बन गए और लालची भौरै शहद के लोभ में तुम्हारे चारों ओर मँडराने लगे।
- (2) वे भौरै जब तुम्हारे चारों ओर गुनगुनाते हुए उड़ रहे थे तो ऐसा लगता था जैसे वे लोरी गा-गा कर तुम्हें सो जाने के लिए विवश कर रहे हों। माली भी अपनी ओर से पूरी कोशिश करता था कि तुम्हारा जीवन आनंदमय और सुखपूर्ण हो। इस प्रकार तुम हमेशा बगीचे में इतराते रहते थे और अठखेलियाँ करते रहते थे अर्थात् तुम्हारा जीवन उस समय हँसी खुशी से भरपूर था। उस समय तुम्हारे ध्यान में कभी भी यह बात न आई होगी कि जीवन के अंतिम क्षणों में तुम्हारी ऐसी हालत हो जाएगी।
- (3) अब अंतिम घड़ियों में तुम सूख गए हो, और धरती पर बिखरे पड़े हो। अब तुम्हारे अंदर वह पहले जैसी खुशबू और कोमलता नहीं है तथा तुम्हारा सुंदर मुख भी मुरझा गया है। आज तुम्हारे इस मुरझाए हुए रूप को देखकर भंवरे भी मधु (शहद) के लिए नहीं आते। अब प्रातःकाल का समय तुम पर अपने प्रेम का रंग नहीं बरसाता। तुम्हारे प्रति प्रेम-भाव नहीं रखता।
- (4) तुमने धीरे-धीरे अपने सारे मधु और सारी सुगंध का दान कर दिया और अंत में (आज) तुम बिल्कुल शुष्क हो गए किंतु सब कुछ दूसरों को दान करने वाले हे फूल, तुम्हारे लिए कौन रोता है? अर्थात् तुम्हारी ऐसी हालत पर किसी को दुख नहीं है। हे पुष्प, तुम्हें अधिक दुखी नहीं होना चाहिए क्योंकि इस संसार ने किसी को भी सदा सुख और प्रसन्नता नहीं दी है। यहाँ तो विधाता (भगवान) ने सभी लोगों को स्वार्थी बनाया है। लोग तभी तक किसी से प्यार करते हैं जब तक उनका स्वार्थ रहता है।
- (5) कवयित्री आगे कहती है—हे फूल, जब तुम जैसे दानी की ऐसी हालत पर संसार को दुख नहीं हुआ, तो हम जैसे साधारण मनुष्यों के लिए कौन रोएगा? कौन दुख मनाएगा?

6.2 കവിതയുടെ മുഖ്യമായ ആശയം.

कवयित्री मुरझाए हुए फूल के उदाहरण से यह समझाना चाहती है कि मनुष्य 'सदा' से स्वार्थी रहा है। वह तभी तक किसी से प्यार करता है जब तक उसका स्वार्थ रहता है। स्वार्थ पूरा होने के बाद त्याग और बलिदान करने वाले को भी भुला देता है।

7.0 ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ

- (1) सूखा फूल बचपन में किस रूप में था?

सूखा फूल बचपन में कली के रूप में था।

- (2) फूल के चारों ओर भ्रमर कब और क्यों मँडराने लगे ?

जब कली ने खिलकर एक सुंदर फूल का रूप ले लिया तो उसका मधु चूसने के लिए उस पर भ्रमर मँडराने लगे।

- (3) फूल संसार को क्या दान देता है ?

फूल संसार को सुगंध, सुंदरता, और मधु का दान देता है।

- (4) सूख जाने पर फूल की क्या दशा होती है?

सुमन या फूल सुंदरता और कोमलता का प्रतीक होता है किंतु सूख जाने पर फूल की सुंदरता, कोमलता और खुशबू समाप्त हो जाती है और उसकी ओर कोई ध्यान नहीं देता

യൂണിറ്റ് - 2

8.0 കവിതയിലേക്ക് ഒരു എത്തിനോട്ടം.

സുഖദുഃഖ സമ്മിശ്ര ജീവിതത്തെ ഒരു ദീർഘയാത്രയായി ഈ കവിതയിൽ ചിത്രീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. ജീവിത പന്ഥാവിൽ യാത്രക്കാര

നെപ്പോഴും പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി യാത്ര ചെയ്യണമെന്ന് കവി ശ്രീ. ഗോപാൽ ദാസ് നീരജ് ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുന്നു. കവി ജീവിതത്തെ ഒരു യാത്രയായും മനുഷ്യനെ യാത്രക്കാരനായും ചിത്രീകരിക്കുന്നു. ജീവിതയാത്രയിലെ പ്രതിബന്ധങ്ങളെ തരണം ചെയ്യാനും, വെല്ലുവിളികളെ നേരിടാനും അവശ്യമെങ്കിൽ ഒഴുക്കിനെതിരെ നീന്തുവാനും മനുഷ്യൻ തയ്യാറായിരിക്കണം. നമ്മുടെ മനോഭാവങ്ങളാണ് ജീവിതത്തിലെ ഹർഷ വിഷാദങ്ങളായി രൂപം കൊള്ളുന്നത്. മനക്കരുത്ത് കൊണ്ട് അവയെ നമുക്ക് കീഴ്പ്പെടുത്തുവാനാകും.

9.0 കവിത

मुस्कराकर चल मुसाफिर

(गोपाल सिंह नीरज)

(1)

पंथ पर चलना तुझे तो मुस्कराकर चल मुसाफिर ।
 याद रख जो आँधियों के सामने भी मुस्कराते,
 वे समय के पथ पर पद-चिह्न अपने छोड़ जाते ।
 चिह्न वे जिनकों न धो सकते प्रलय-तूफान घन भी,
 मूक रहकर जो सदा भूले हुआं को पथ बताते ।
 किंतु जो कुछ मुश्किलें ही देख पीछे लौट पड़ते,
 जिंदगी उनकी उन्हें तो भार ही केवल मुसाफिर ।
 पंथ पर चलना तुझे तो मुस्कराकर चल मुसाफिर ।

(2)

कंटकित यह पंथ भी हो जाएगा आसान क्षण में,
 पाँव की पीड़ा श्रणिक यदि तू करे अनुभव न मन में,
 सृष्टि सुख-दुख क्या ? हृदय की भावना के रूप हैं ये,
 भावना की ही प्रतिध्वनि गूँजती भू-दिशि-गगन में,

एक ऊपर भावना से भी मगर है शक्ति कोई,
 भावना भी सामने जिसके विवश व्याकुल, मुसाफिर।
 पंथ पर चलना तुझे तो मुस्कराकर चल मुसाफिर।

10.0 അനന്യം.

ചുവടെ കവിതയുടെ അനന്യം കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ നിന്നും കവിതയുടെ ആശയം ഗ്രഹിക്കാൻ സാധിക്കും.

- (1) (हे) मुसाफिर! (अगर) तुझे पंथ पर चलना है तो मुस्कराकर चल। (तू) याद रख कि जो पंथी आँधियों के सामने भी मुस्कराते (हैं) वे समय के पथ पर अपने पद-चिह्न छोड़ जाते हैं। वे चिह्न (ऐसे अमिट होते हैं) जिनको प्रलय तूफान के घन भी न धो सकते हैं। (और वे चिह्न) सदा मूक रह कर भूले हुआओं को पथ बताते हैं।

किंतु जो (मुसाफिर) कुछ मुश्किलें देख (कर) ही पीछे लौट पड़ते हैं, उन्हें तो (हे) मुसाफिर! उनकी जिंदगी केवल भार ही लगती (है)। (इसलिए) मुसाफिर! (अगर) तुझे पंथ पर चलना (है) तो मुस्कराकर चल।

- (2) अगर तू मन में पाँव की क्षणिक पीड़ा (को) अनुभव न करे तो यह कंटकित पंथ भी क्षण (भर) में आसान हो जाएगा। सृष्टि (के) सुख-दुख क्या (है)? ये (तो) हृदय की भावना के रूप हैं। भावना की ही प्रतिध्वनि भू, दिशि (और) गगन में गूँजती (है) मगर (इस) भावना से ऊपर कोई शक्ति (है) जिसके सामने मुसाफिर यह भावना भी विवश (और) व्याकुल (है) (इसलिए) मुसाफिर! (अगर) तुझे पंथ पर चलना (है) तो मुस्कराकर चल।

കവിതയും കവിതയുടെ അനന്യവും വായിക്കുമ്പോൾ ആശയം ഗ്രഹിക്കാൻ സാധിക്കും. ചുവടെ പുതിയ പദങ്ങളുടെ അർത്ഥം കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

1.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

പദ്യം—1

മുസ്കരാനാ	പുഞ്ചിരിക്കുക
മുസാഫിർ	യാത്രക്കാരൻ
പഞ്ച	വഴി
യാദ रखना	ഓർമ്മിക്കുക
आँधी	കൊടുങ്കാറ്റ്
पद चिह्न	കാലടയാളം
छोड़ जाना	ഉപേക്ഷിക്കുക
धोना	കഴുകുക
प्रलय	പ്രളയം
तूफान	കൊടുങ്കാറ്റ്
घन	മേഘം
मूक रहना	നിശബ്ദമായിരിക്കുക
(रास्ता) भूले हुए (വഴി) മറന്നുപോവുക	
लौट पड़ना	മടങ്ങിപ്പോവുക

भार

ഭാരം

പദ്യം —2

कंटकित	— മുളളു നിറഞ്ഞ
क्षण में	— നിമിഷത്തിൽ
पीड़ा	— വേദന
क्षणिक	— ക്ഷണികമായ
भावना	— വൈകാരിക അനുഭവം
प्रतिध्वनि	— പ്രതിധ്വനി
गूँजना	— മുഴങ്ങുക
भू	— ഭൂമി
गगन	— ആകാശം
दिशि	— ദിക്ക്
व्याकुल	— ദുഃഖിതൻ
विवश	— നിസ്സഹായൻ

12.0 ഭാവാർത്ഥം.

12.1 പുതിയ പദങ്ങളുടെ സഹായത്തോടെ ചുവടെ തന്നിരിക്കുന്ന ഭാവാർത്ഥം വായിക്കുക.

कवि श्री गोपाल राय जीवन को यात्रा और हर व्यक्ति को यात्री मानते हैं। उनका कहना है कि जीवन यात्रा हँसते-मुस्कराते हुए तय करनी चाहिए।

- (1) कवि कहते हैं कि हे मुसाफिर जब तक अपने जीवन के रास्ते पर चलना ही है तो मुस्कराते हुए चल। जो व्यक्ति रास्ते में आने वाली आँधियों अर्थात् मुसीबतों से भी नहीं घबराते, हँसते-मुस्कराते आगे बढ़ते जाते हैं। ये दुसरो के लिए रास्ता तैयार कर जाते हैं। उनके पद-चिह्नों को आँधी-तुफान भी नहीं मिटा सकते और वे पद चिह्न हमेशा के लिए संसार में बने रहते हैं। ये पद-चिह्न भले ही मूक रहे, किंतु अपना रास्ता भूले हुआओं को इनसे मार्ग दर्शन मिलता है।

- (2) कवि आगे कहता है कि अगर रास्ते में कठिनाइयाँ आती हैं तो ये कठिनाइयाँ जल्दी ही दूर हो जाएँगी। अगर हम थोड़ी देर के लिए भी मन में थकान महसूस न करें तो काँटों से भरा रास्ता भी आसान हो जाएगा। असल में संसार के सुख-दुख और कुछ नहीं हैं, हमारी भावना के ही अलग-अलग रूप हैं। और इसी भावना की गूँज संसार में चारों ओर सुनाई पड़ती हैं। अर्थात् हम अपनी भावनाओं के कारण ही किसी बात में सुख और किसी में दुख का अनुभव करते हैं। किंतु भावना से भी ऊपर एक शक्ति है जिसके आगे भावना भी असहाय हो जाती है और वह शक्ति है हमारी इच्छा शक्ति। इसलिए कवि का संदेश है कि जीवन के पथ पर सदा मुस्कराते चलें।

12.2

कवितायुक्त मूल्यांकन (300)

इस कविता में कवि यह संदेश देता है कि जीवन में हमें बाधाओं से नहीं घबराना चाहिए और उत्साह पूर्वक जीना चाहिए। हमारी भावनाएँ ही सुख-दुख का मूल कारण हैं। हम अपनी इच्छा शक्ति से भावनाओं पर भी काबू पा सकते हैं और दुख को भी सुख में बदल सकते हैं।

13.0 व्याख्यान (300)

प्रश्न (1) संसार में किस प्रकार के लोग अपने पद-चिह्न छोड़ जाते हैं ?

उत्तर : जो लोग जीवन में आने वाली कठिनाइयों से नहीं घबराते और हँसते-मुस्कराते अपने रास्ते पर आगे बढ़ते रहते हैं ऐसे लोग संसार में अपने पद-चिह्न छोड़ जाते हैं।

प्रश्न (2) जिंदगी किनके लिए भार बन जाती है ?

उत्तर : जो लोग कठिनाई आने पर घबरा जाते हैं उनके लिए जिंदगी भार बन जाती है।

प्रश्न (3) कवि की दृष्टि में सुख और दुख क्या हैं ?

उत्तर : कवि की दृष्टि में सुख-दुख और कुछ नहीं हैं बल्कि हमारी भावनाओं के ही दो रूप हैं।

प्रश्न (4) भावना से ऊपर कौन-सी शक्ति है ?

उत्तर : मनुष्य की इच्छा शक्ति भावनाओं से भी ऊपर है।

1.0 പാഠഭാഗത്തെക്കുറിച്ച്

യൂണിറ്റ്—1

2.0 പാഠത്തെക്കുറിച്ച്

3.0 പാഠം — दूरदर्शन-समाचार

4.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

5.0 ചില പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ

യൂണിറ്റ് —2

6.0 പാഠത്തെക്കുറിച്ച്

7.0 പാഠം — समाचार पत्र

8.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

9.0 ചില പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ

1.0 പാഠഭാഗത്തെക്കുറിച്ച്

ബഹുജന വാർത്താ മാധ്യമത്തിലെ ഭാഷ പരിചയപ്പെടുത്തുകയാണ് ഈ പാഠത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം. യൂണിറ്റ് ഒന്നിൽ ടെലിവിഷൻ ശൃംഖലയിലെ ഒരു വാർത്താ ബുള്ളറ്റിനാണ് ചേർത്തിരിക്കുന്നത്. രണ്ടാമത്തെ യൂണിറ്റിൽ ഹിന്ദിപ്പത്രത്തിലെ വാർത്തയിലൂടെ ഭാഷ പരിചയപ്പെടുത്തുന്നു.

രണ്ടു പാഠഭാഗങ്ങളിലും ഹിന്ദി വാർത്താ ബുള്ളറ്റിനിലും ഹിന്ദി പത്രത്തിലും പ്രയോഗത്തിലുള്ള പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപമാണ് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്.

യൂണിറ്റ് —1

2.0 പാഠത്തെക്കുറിച്ച്

ടെലിവിഷൻ സംപ്രേഷണം ചെയ്ത ഒരു വാർത്താ ബുള്ളറ്റിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ് ഈ പാഠഭാഗം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളത്. വാർത്ത സംപ്രേഷണം ചെയ്യുമ്പോൾ ഉപയോഗിക്കുന്ന വിശിഷ്ട ഭാഷാ രൂപവും ഭാഷാ മാതൃകയും നിങ്ങൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കുക.

दूरदर्शन-समाचार

नमस्कार। इस बुलेटिन के मुख्य समाचार

- (1) — किसानों के लाभ के लिए फसल बीमा योजना शुरू किए जाने की प्रधानमंत्री की घोषणा।
- गृहमंत्री श्री चव्हाण का संसद के आंतरिक मामलों के मंत्री के साथ अंतर्राष्ट्रीय आतंकवाद और नशीले पदार्थों की तस्करी की रोकथाम पर विचार-विमर्श।
- अमरीका और चीन के बीच पाँच अरब डॉलर मूल्य के व्यापार समझौते।
- और देश के कुछ भागों में भारी वर्षा से सामान्य जन-जीवन अस्त-व्यस्त।
- (2) — प्रधानमंत्री ने कहा है कि किसानों के लाभ के लिए एक साल के अंदर व्यापक फसल बीमा योजना शुरू की जाएगी। आंध्र प्रदेश में कल कडप्पा में एक सार्वजनिक सभा में श्री पी०वी० नरसिंहा राव ने कहा कि पिछड़े क्षेत्रों और अकाल से प्रभावित होने वाले जिलों के विकास के लिए विशेष कार्यक्रम शुरू किए जाएंगे।

गृहमंत्री श्री शंकरराव चव्हाण ने कल मॉस्को में उस के आंतरिक मामलों के मंत्री के साथ बातचीत की। इस वार्ता में अंतर्राष्ट्रीय आतंकवाद से निपटने और नशीले पदार्थों की तस्करी रोकने में आपसी सहयोग पर चर्चा की गई। दोनों नेताओं ने कहा कि इस वर्ष मॉस्को में राष्ट्रपति येल्तसिन और प्रधानमंत्री नरसिंहाराव की मुलाकात के दौरान इस तरह के सहयोग का आधार पहले से ही तैयार हो चुका है।

अमरीका और चीन में पाँच अरब डॉलर मूल्य के व्यापार समझौतों पर हस्ताक्षर किए हैं। यह जानकारी अमरीका के वाणिज्य मंत्री श्री रॉन ब्राउन ने कल बीजिंग में दी। उन्होंने कहा कि दोनों देश मानवधिकारों के मुद्दे पर बातचीत फिर शुरू करने पर सहमत हो गए हैं। रूस के राष्ट्रपति श्री बोरिस येल्तसिन कल बर्लिन पहुँचे। वहाँ वे जर्मनी से रूसी सैनिकों की विदाई के समारोह में शामिल होंगे। श्री येल्तसिन ने बर्लिन में हवाई अड्डे पर संवाददाताओं से कहा कि पचास वर्ष बाद जर्मनी से रूसी सैनिकों की वापसी एक ऐतिहासिक घटना है।

उस के सैनिकों की वापसी पूरी होने के एक हफ्ते बाद पश्चिमी मित्र देशों—अमरीका, फ्रांस और ब्रिटेन के सैनिकों की भी वापसी होगी।

पंजाब और हरियाणा उच्च न्यायालय में पंजाब सरकार द्वारा मेडिकल कॉलेजों में प्रवेश के लिए और अधिक छात्रों को नामित करने पर रोक लगा दी है। न्यायालय ने इस संबंध में दायर की गई एक रिट याचिका की सुनवाई के दौरान यह आदेश दिया।

देश के कुछ भागों में भारी वर्षा से सामान्य जन-जीवन तथा यातायात अस्त-व्यस्त हो गया है। हिमाचल प्रदेश में शिमला और उसके आस-पास के इलाकों में भारी वर्षा हुई है। राज्य में भारी वर्षा और बाढ़ से मरने वालों की संख्या 155 तक पहुँच गई है। वर्षा से राज्य में चार सौ करोड़ रुपए मुल्य की संपत्ति और फसलों को नुकसान पहुँचा है। मध्यप्रदेश में दक्षिण और मध्यवर्ती भागों में भारी वर्षा हो रही है। दुर्ग शहर का रायपुर को छोड़कर राज्य के सभी हिस्सों से संपर्क टूट गया है।

राजस्थान में दरीबा जस्ता-छान में दुर्घटना के शिकार श्रमिकों के निकट संबंधियों को कोल इंडिया के नियमों के मुताबिक अनुग्रह राशि दी जाएगी। यह सहायता उन खनिकों के संबंधियों को मिलेगी जिन खनिकों की दुर्घटना में मृत्यु हो गई है। यह घोषणा खान राज्य मंत्री ने की है। उन्होंने यह भी घोषणा की कि दुर्घटना में मृत खनिकों के आश्रितों को नियमित नौकरी दी जाएगी।

एशियाई खेलों के लिए भारतीय हाकी टीम के सोलह खिलाड़ियों को बुलाया गया है। उन्होंने कल नेशनल स्टेडियम में दो घंटे तक अभ्यास किया। भारतीय हाकी फेडरेशन के सूत्रों के अनुसार खिलाड़ियों का चयन कल सुबह होगा।

चुने हुए खिलाड़ियों के प्रशिक्षण के लिए चंडीगढ़ भेजा जाएगा। जहाँ अगले महीने की दो तारीख से तीन सप्ताह का शिविर लगाया जाएगा।

और अब तापमान, आज प्रातः साढ़े पाँच बजे देश के चार महानगरों का तापमान इस प्रकार रहा—

दिल्ली	27.0°	सेल्सियस
कोलकाता	26.6°	सेल्सियस
चेन्नई	27.4°	सेल्सियस
मुंबई	24.4°	सेल्सियस

और अंत में मुख्य समाचार एक बार फिर

- प्रधानमंत्री द्वारा किसानों के लाभ के लिए फसल बीमा योजना शुरू करने की घोषणा।
- गृहमंत्री का रस के आंतरिक मामलों के मंत्री के साथ अंतर्राष्ट्रीय आतंकवाद और नशीले पदार्थों की तस्करी की रोकथाम पर विचार-विमर्श।
- अमरीका और चीन के बीच पाँच अरब डॉलर मूल्य के व्यापार-समझौते पर हस्ताक्षर।
- देश के कुछ भागों में भारी वर्षा से सामान्य जन-जीवन अस्त-व्यस्त।

4.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

मुख्य समाचार	പ്രധാന വാർത്തകൾ	നിപटना	നിയന്ത്രിക്കുക
ഫസല ബീമാ യोजना	കാർഷികവിള	आपसी सहयोग	പരസ്പര സഹകരണം.
घोषणा	ഇൻഷുറൻസ് പദ്ധതി	(की) मुलाकात के दौरान	കൂടിക്കാഴ്ച വേളയിൽ
आंतरिक मामले	പ്രഖ്യാപനം.	सहयोग का आधार	സഹകരണാടിസ്ഥാനം.
तस्करी	ആഭ്യന്തര പ്രശ്നങ്ങൾ	आगामी	അടുത്ത
रोकथाम	കള്ളക്കടത്ത്	वाणिज्यमंत्री	വാണിജ്യ മന്ത്രി
विचार-विमर्श	തടയൽ	मानवाधिकार	മനുഷ്യാവകാശങ്ങൾ
व्यापार-समझौता	കൂടിയാലോചന	विदाई समारोह	യാത്രയയപ്പ് ചടങ്ങ്
अस्त-व्यस्त	വ്യാപാര ഉടമ്പടി	उच्च न्यायालय	ഹൈക്കോടതി
अंतर्राष्ट्रीय आतंकवाद	താറ്മാറ്	नामित करना	നോമിനേറ്റ് ചെയ്യുക.
सार्वजनिक सभा	അന്തർദേശീയ ഭീകരവാദം.	रोक लगाना	വിലക്കുക
अकाल प्रभावित	പൊതുയോഗം.	रिट याचिका	റിട്ട് ഹർജി
	ക്ഷാമം ബാധിച്ച		

दायर करना	ഫയൽ ചെയ്യുക	खनिक	ഖനിത്തൊഴിലാളി
यातायात	ഗതാഗതം	अभ्यास	പരിശീലനം, പ്രशिक्षण
सुनवायी	വിചാരണ	खानमंत्री	ഖനന വകുപ്പ് മന്ത്രി
भारी वर्षा	പേമാരി	नियमित	അർഹതപ്പെട്ട
संपर्क टूट जाना	ബന്ധം വിച്ഛേദിക്കപ്പെടുക	चयन	സെലക്ഷൻ
हिस्सा	ഭാഗം	गृहमंत्री	ആഭ്യന്തര മന്ത്രി
दुर्घटना का शिकार होना	അപകടത്തിനിരയാവുക	नशीला पदार्थ	ലഹരി പദാർത്ഥങ്ങൾ
श्रमिक	തൊഴിലാളികൾ	पिछले क्षेत्र	പിന്നോക്ക പ്രദേശം
निकट संबंधी	അടുത്തബന്ധു	मुद्दा	പ്രശ്നം, വിഷയം
अनुग्रह राशि	സഹായ നിധി	सहमत	യോജിപ്പ്
नियम-मुताबिक	നിയമാനുസരണം	ऐतिहासिक	ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ

5.0 ചില പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ

5.1 ടെലിവിഷൻ വാർത്താ ബുള്ളറ്റിനിൽ പതിവായി ഉപയോഗിക്കുന്ന ചില ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ താഴെ കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

(i) വന്ദനം, വാർത്തയുടെ ആരംഭത്തിലും അവസാനവും नमस्कार (പറയാറുണ്ട്)

(ii) വാർത്ത, ബുള്ളറ്റിനിലെ തലക്കെട്ടിൽ ഒരു പ്രത്യേക വാക്യഘടകം ഉപയോഗിക്കുന്നു. തലക്കെട്ടിൽ മിക്കവാറും ക്രിയാരൂപങ്ങൾ ലുപ്തമായിരിക്കുന്നു.

(भारी वर्षा से जीवन अस्त-व्यस्त) പൂർണ്ണവാക്യങ്ങൾക്ക് പകരം വാക്യാംശങ്ങൾ ആയിരിക്കും ഉപയോഗിക്കുക. (रूस के राष्ट्रपति येल्ट्सिन बर्लिन पहुँचे।)

യൂണിറ്റ് -2

6.0 പാഠത്തെക്കുറിച്ച്.

ഈ യൂണിറ്റ് ഒരു ലഘു വാർത്താ പത്രികയുടെ മാതൃകയിൽ തയ്യാറാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ രാഷ്ട്രീയവും, സാമൂഹികവും സാംസ്കാരികവും, കായിക വിനോദപരവുമായ വാർത്തകൾ ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ഈ പാഠത്തിൽ ഏതാനും തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട വാർത്തകൾ മാത്രമേ ചേർത്തിട്ടുള്ളൂ. അവ മൂലരൂപത്തിൽ തന്നെ ചേർത്തിരിക്കുന്നതിനാൽ ചില അഭിവ്യക്തികൾ നിങ്ങൾക്ക് അപരിചിതമായിരിക്കാം. അവ മനസ്സിലാക്കുന്നതിന് പുതിയ പദങ്ങൾ നിങ്ങൾക്ക് സഹായകമാകും.

7.0 പാഠം - समाचार पत्र

समाचार-पत्र

समाचार

नई दिल्ली

शनिवार 20 जुलाई, 1997

सुप्रीम कोर्ट का सुझाव बाध्यकारी नहीं

—नरसिंहाराव

- (1) नई दिल्ली, 28 जुलाई। प्रधानमंत्री श्री नरसिंहाराव ने कहा है कि देश में समान नागरिक संहिता लागू नहीं की जाएगी। उलेमाओं की बैठक में प्रधानमंत्री ने कहा कि समान नागरिक संहिता के बारे में सुप्रीम कोर्ट का सुझाव मानना जरूरी भी नहीं है, उसने सिर्फ इस बारे में विचार करने के लिए कहा है। सभी मजहबों के रीति रिवाज अलग-अलग हैं ऐसे में समान नागरिक संहिता लागू करने का कोई तुक नहीं है। प्रधान मंत्री ने कहा कि केंद्र सरकार का किसी भी मजहब के लोगों “पर्सनल ला” में दखल देने का कोई इरादा नहीं है।

(2) पाठ्य पुस्तकों को संशोधित करने की जरूरत : सिंधिया

(हमारे कार्यालय संवाददाता द्वारा)

नई दिल्ली 20 जुलाई। मानव संसाधन विकासमंत्री माधवराव सिंधिया ने राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद से कंप्यूटर विज्ञान जैसे विषयों की पाठ्य-पुस्तकों

को समय-समय पर संशोधित करने को कहा है जिससे इन पुस्तकों के जरिए प्रतिवर्ष नई जानकारीयाँ प्राप्त हो सकें।

(3) राजनिवास का शिलान्यास

नई दिल्ली 20 जुलाई। भारत के उपराष्ट्रपति श्री आर०के० नारायण ने आज यहाँ दिल्ली के राजनिवास का शिलान्यास किया। इस अवसर पर बोलते हुए उपराष्ट्रपति ने कहा कि उपराज्यपाल का यह नया राजनिवास दिल्ली की मिली-जुली संस्कृति का प्रतिनिधित्व करेगा। यह दिल्ली के चहुँमुखी पहलुओं को उजागर करेगा। यह पुरानी इमारत के पास बनाया जाएगा। पुरानी इमारत वर्ष 1897 में बनाई गयी थी और वर्ष 1988 में इसे असुरक्षित घोषित कर दिया गया था।

(4) हृदय प्रत्यारोपण का तीसरा सफल ऑपरेशन

(हमारे कार्यालय संवाददाता द्वारा)

नई दिल्ली 20 जुलाई। अखिल भारतीय आयुर्विज्ञान संस्थान में तीसरा हृदय प्रत्यारोपण सफलतापूर्वक किया गया।

संस्थान में जिस व्यक्ति का हृदयप्रत्यारोपण किया गया है वह जहांगीरपुरी निवासी 22 वर्षीय दिनेश है।

दिनेश को एक 58 वर्षीय सड़क दुर्घटना के शिकार व्यक्ति का हृदय लगाया गया। मृतक की पत्नी ने हृदयदान का यह निर्णय लिया। कल रात चानन देवी अस्पताल से मृतक का शव “ब्रेनडेड” के बाद लाया गया था। संस्थान के डॉक्टरों ने रात 11 बजे आपरेशन शुरू किया जो कि प्रातः 3 बजे तक चला। दिनेश को गत 10 जुलाई को संस्थान में दाखिल कराया गया था।

(5) अंतरिक्ष भवन में आग लगी

(हमारे कार्यालय संवाददाता द्वारा)

नई दिल्ली 20 जुलाई। कनाट प्लेस के कस्तूरबा गांधी मार्ग पर स्थित बहुमंजिली इमारत अंतरिक्ष भवन में आज प्रातः आग लग गई।

दिल्ली फायर ब्रिगेड के सूत्रों के अनुसार आग इलैक्ट्रिक शॉर्टसर्किट की वजह से लगी थी। आग पर आधे घंटे के अंदर काबू पा लिया गया। यह आग मास्टर कार्ड आफिस से शुरू हुई थी।

वहाँ बड़ी संख्या में बिजली के तार होने की वजह से सारे कार्यालय में आग पूरी तरह से फैल गई। आग लगते ही भवन से लोगों को निकल जाने को कहा गया।

(6) दिलीप कुमार को फाल्के पुरस्कार

प्रसिद्ध फिल्म अभिनेता दिलीप कुमार को 1994 का दादा साहब फाल्के पुरस्कार मिला है। वे सचमुच इस पुरस्कार के पात्र हैं। यह पुरस्कार उन्हें भारतीय सिनेमा में अभूतपूर्व योगदान के लिए दिया गया है।

दिलीपकुमार वास्तव में किसी भी चरित्र को अपने व्यक्तित्व में उतार लेने में माहिर हैं। ट्रेजेडी किंग के नाम से मशहूर दिलीपकुमार अभिनय के सम्राट हैं इसमें कोई संदेह नहीं है। उन्होंने भारतीय सिनेमा के पर्दे पर हर प्रकार के चरित्र को बखूबी प्रस्तुत किया है।

हालाँकि उन्हें यह पुरस्कार बहुत पहले दिया जाना चाहिए था, फिर भी 'देर आयद दुरस्त आयद' चलिए, आखिर उनकी प्रतिभा को सराहा तो गया। उन्होंने प्रत्येक के चरित्र को आत्मसात् करके प्रस्तुत किया है।

(7) तीन सड़क हादसों में चार लोगों की मौत

(हमारे कार्यालय संवाददाता द्वारा)

नई दिल्ली, 20 जुलाई। राजधानी में पिछले 24 घंटों के दौरान तीन अलग-अलग दुर्घटनाओं में चार लोगों की दुखद मृत्यु हो गई।

पुलिस के अनुसार कल पुराने सीलमपुर के मुख्य मार्ग पर एक रेडलाइन बस ने एक 25 वर्षीय अज्ञात महिला को कुचल दिया। महिला जिस समय सड़क पार कर रही थी तभी रेडलाइन बस ने उसे रौंद दिया।

कृष्ण नगर पुलिस ने बस चालक के विरुद्ध लापरवाही से बस चलाने का मामला दर्ज करके चालक जगदीश चंद को गिरफ्तार किया है।

दूसरी दुर्घटना में रजोकरी चैक पोस्ट पर कल एक ट्रक ने एक साइकिल पर सवार सोहन लाल (19) और कालिया (11) को कुचल दिया। दोनों बच्चे साइकिल पर सवार थे। घटनास्थल पर ही दोनों बच्चों की मृत्यु हो गई।

बसंतकुज पुलिस ने लापरवाही से हुई मौत का मामला दर्ज करके ट्रक चालक फरीदाबाद निवासी शेर मोहम्मद को गिरफ्तार कर लिया है।

तीसरी दुर्घटना पूर्वी दिल्ली के त्रिलोकपुरी क्षेत्र में हुई। इसमें कल रात एक 50-55 वर्षीय अज्ञात व्यक्ति को किसी वाहन ने कुचल दिया। पुलिस के अनुसार मृतक दक्षिण भारत का रहने वाला मालूम पड़ता है।

(8) विम्बलडन फाइनल

इस बार विम्बलडन में एक ओर तो पुरुषों का फाइनल इक तरफा रहा जिसे पीट सम्प्रास ने बोरिस बेकर को हराकर आसानी से जीत लिया। वहीं महिला फाइनल काफी रोमांचक रहा। इसमें जर्मनी की स्टेफी ग्राफ और स्पेन की सांचेज के बीच कांटे की टक्कर हुई और स्टेफी ग्राफ ने लगातार तीसरा विम्बलडन खिताब जीत लिया।

(9) व्यापार-समाचार

गुड़-चीनी, मूँग व तेलों में तेजी का रुख रहा। उत्तर प्रदेश से आवक कमजोर होने तक तेजी की आशा में माल रोक लिए जाने से देसी चीनी 10 से 20 रुपए बढ़ाकर बोली गई मिल डिलीवरी में भी 2 से 7 रुपए तथा गुड़ में 5 से 10 रुपए की वृद्धि हुई। मूँग और इसकी दाल 10 से 15 रुपए तेज हो गई, जबकि गेहूँ में 5 रुपए की गिरावट आई।

सोने और चाँदी के दामों में तेजी का रुख बना रहा।

(10) नगर का मौसम

सुबह धुँध रहेगी। बाद में आकाश साफ रहेगा। रात को ठंड पड़ेगी।

कल का अधिकतम तापमान 23.5° से 0 तथा न्यूनतम तापमान 7.6° से 0 रहा।

8.0 പുതിയ പദങ്ങൾ

വാർത്ത — 1

സുझാവ	നിർദ്ദേശം
बाध्यकारी नहीं	സ്വീകാര്യമല്ല
समान नागरिक नियम	ഏകീകൃത സിവിൽ കോഡ്
लागू करना	നടപ്പിലാക്കുക
उलेमा	മുസ്ലീം മത പണ്ഡിതൻ
कोई तुक नहीं है	ഒരർത്ഥവുമില്ല
दखल देना	ഇടപെടുക
इरादा	ഉദ്ദേശ്യം
मजहब	മതം

വാർത്ത — 3

शिलान्यास करना	ശിലാസ്ഥാപനം നടത്തുക
राज-निवास	ഔദ്യോഗിക വസതി
उप-राज्यपाल	ലഫ്റ്റനന്റ് ഗവർണർ
मिली-जुली संस्कृति	സമ്മിശ്ര സംസ്കാരം
प्रतिनिधित्व करना	പ്രതിനിധീകരിക്കുക
चहुँमुखी पहलू	നാനാവശം
उजागर करना	വെളിച്ചം വീശുക
इमारत (സ്ത്രീ)	കെട്ടിടം

വാർത്ത — 4

വാർത്ത — 2

मानव संसाधन विकास	മാനവ വിഭവ ശേഷി വികസനം
संशोधित करना	ഭേദഗതി വരുത്തുക
राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद	നാഷണൽ കൗൺസിൽ ഓഫ് എഡ്യൂക്കേഷണൽ റിസർച്ച് ആൻഡ് ട്രെയിനിംഗ്.

हृदय प्रत्यारोपण	ഹൃദയം മാറ്റിവയ്ക്കൽ
अखिल भारतीय आयुर्विज्ञान संस्थान	ആൾ ഇൻഡ്യാ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് മെഡിക്കൽ സയൻസ്
का शिकार होना	ഇരയാവുക
दाखिल करना	അഡ്മിറ്റ് ചെയ്യുക

വാർത്ത — 5

के जरिए नई जानकारियाँ	മുഖാന്തിരം പുതിയ അറിവുകൾ
-----------------------	--------------------------

बहुमंजली इमारत	ബഹുനിലക്കെട്ടിടം
दमकल विभाग	അഗ്നി ശമന വകുപ്പ്

കാബൂ പാനാ	നിയന്ത്രണാധീനമാക്കുക	ലാപറവാही	അശ്രദ്ധയോടെ
बिजली के तार	വൈദ്യുതക്കമ്പി	मामला दर्ज करना	കേസ് ഫയൽ ചെയ്യുക
വാർത്ത —6		चालक	ഡ്രൈവർ
पुरस्कार के पात्र	സമ്മാനാർഹൻ	വാർത്ത —8	
योगदान	സംഭാവന	गिरफ्तार करना	അറസ്റ്റ് ചെയ്യുക
माहिर	നിപുണൻ	इकतरफा	ഏകപക്ഷീയമായ
किसी भी चरित्र को	} ഏതു കഥാപാത്രത്തെയും തന്നിലേക്ക് ഉൾക്കൊള്ളുന്നതിൽ നിപുണനാണ്	काँटे की टक्कर	പൊരിഞ്ഞ പോരാട്ടം
अपने व्यक्तित्व में		खिताब	കിരീടം
उतार देने में माहिर है।		വാർത്ത —9	
		तेजी का रुख	കുതിച്ചു കയറ്റം
अभिनय के सम्राट	അഭിനയ ചക്രവർത്തി	आवक	ഡിമാൻറ്
बखूबी	അതിവിശിഷ്ടമായി	गिरावट	വില ഇടിവ്
हालाँकि	എന്നിരുന്നാലും	मूँग	ചെറുപയറ്റ്
देर आये दुरुस्त आए	വൈകിവന്ന അംഗീകാരം	देशी चीनी	നാടൻ പഞ്ചസാര
	(Better late than never)	गुड	ശർക്കര
आत्मसात करना	ഉൾക്കൊള്ളുക	माल	കച്ചവട സാധനങ്ങൾ
सराहना	പ്രകീർത്തിക്കുക	मूँग की दाल	ചെറുപയർ പരിപ്പ്
വാർത്ത —7		तेज होना	വർദ്ധിക്കുക
के दौरान	ഇടയിൽ	चाँदी	വെള്ളി
कुचल देना	ചതത്തരയുക, രौंदना	सोना	സ്വർണ്ണം
सड़क हादसा	റോഡപകടം	വാർത്ത —10	
घटना स्थल	സംഭവസ്ഥലം	मौसम	കാലാവസ്ഥ
		धुँध	മുടൽ മഞ്ഞ

9.0 ചില പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ

9.1 ദിനപത്രങ്ങളിൽ സാധാരണ ഉപയോഗിക്കാറുള്ള ചില പ്രത്യേക ഭാഷാ രൂപങ്ങൾ താഴെ കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

(1) തലക്കെട്ടുകൾ സംക്ഷിപ്തവും ചടുലവുമായിരിക്കും, അവ വാർത്തയുടെ ചുരുക്കത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്നതായിരിക്കും. ശീർഷകത്തിൽ മിക്കവാറും ചെറിയ വാക്യങ്ങളോ വാക്യാംശങ്ങളോ മാത്രമേ കാണുകയുള്ളൂ.

ഉദാ: घने जंगल में केंद्रीय मंत्रीमंडल की बैठक,
बस और ट्रक की टक्कर, नगर का मौसम

(2) വർത്തമാനപത്രങ്ങൾ സാധാരണയായി പ്രധാനപ്പെട്ട രണ്ടു സ്രോതസ്സുകളിൽ നിന്നും വാർത്തകൾ സ്വീകരിക്കുന്നു.

(i) പരസ്പര ബന്ധമുള്ള കേന്ദ്രീകൃത വർത്തമാന്യമങ്ങളിൽക്കൂടി ഏജൻസി വാർത്ത വിതരണം ചെയ്യുന്നു.

പ്രെസ് ട്രസ്റ്റ് ഓഫ് ഇന്ത്യ, സമാചാര ഭാരതീ, യൂണൈറ്റഡ് ന്യൂജ് ഓഫ് ഇന്ത്യ ।

(ii) ഓരോ വർത്തമാനപത്രത്തിനും അവരുടേതായുള്ള പ്രതിനിധികളും റിപ്പോർട്ടറന്മാരും വാർത്തകൾ ശേഖരിക്കുന്നു.

വിശേഷ പ്രതിനിധി സ്പെഷ്യൽ പ്രതിനിധി
ഖേല സവാദദാതാ സ്പോർട്ട്സ് റിപ്പോർട്ടർ

(3) വാർത്താ ഏജൻസികളുടെ പേര് വാർത്തയുടെ മുന്നിൽ രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. ചുരുക്കരൂപം

വാർതാ	—	യൂണൈറ്റഡ് ഇന്ത്യ വാർതാ
പ്രെന്റ്സ് ഓഫ്	—	പ്രെസ് ട്രസ്റ്റ് ഓഫ് ഇന്ത്യ
റാം	—	റായറ്റർ
സംഭാം	—	സമാചാര ഭാരതീ
യൂംന്യൂ	—	യൂണൈറ്റഡ് ന്യൂജ്

വാർത്താ പ്രതിനിധികളുടെ പേര് വാർത്തയുടെ മുന്നിൽ ചേർക്കുന്നു.

हमारे विशेष प्रतिनिधि द्वारा ഞങ്ങളുടെ സ്പെഷ്യൽ റിപ്പോർട്ടർ മുഖേന

हमारे विशेष संवाददाता द्वारा സ്പെഷ്യൽ പ്രതിനിധി മുഖാന്തിരം.

खेल संवाददाता द्वारा സ്പോർട്ട്സ് റിപ്പോർട്ടർ മുഖാന്തിരം.

(4) റിപ്പോർട്ടർ വാർത്തയുടെ ഉറവിടം വെളിപ്പെടുത്താനിഷ്ടപ്പെടാത്ത അവസരത്തിലോ, സ്ഥിരീകരിക്കാത്ത വാർത്ത ഉള്ളപ്പോഴോ ചുവടെ പറയുന്നതരത്തിലുള്ള വാക്യങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്.

विश्वस्त सूत्रों के अनुसार അഭിജ്ഞാത വൃത്തങ്ങൾ

मालूम हुआ है कि അറിയുന്നു

വ്യക്തികളുടെ പ്രസ്താവനകൾ വർത്തമാനപ്പത്രത്തിൽ ചേർക്കുമ്പോൾ സാധാരണയായി പരോക്ഷകഥനരീതിയാണ് ഉപയോഗിക്കാറുള്ളത്. ഉദ്ധരണി ചിഹ്നവും. കി പ്രയോഗവും ഒഴിച്ചാൽ ഹിന്ദിയിൽ പ്രത്യക്ഷ കഥനത്തിനും പരോക്ഷ കഥനത്തിനും കാര്യമായ വ്യത്യാസം ഒന്നും ഇല്ല. പരോക്ഷ കഥനത്തിൽ സർവ്വനാമങ്ങളിലോ ക്രിയകളുടെ കാലങ്ങളിലോ മാറ്റങ്ങൾ ഒന്നും കാണുന്നില്ല.

പ്രത്യക്ഷ കഥനം

सिंधिया ने कहा, “पाठ्य पुस्तकों को संशोधित करने की जरूरत है।”

പരോക്ഷ കഥനം

सिंधिया ने कहा कि पाठ्य पुस्तकों को संशोधित करने की जरूरत है।

मलयाळम माध्यम
डिप्लोमा पाठ्यक्रम

© C.H.D. Govt. of India KIT-8	पत्राचार पाठ्यक्रम विभाग ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ് ഓഫ് കറസ്പോണ്ടൻസ് കോഴ്സസ് केंद्रीय हिंदी निदेशालय സെൻട്രൽ ഹിന്ദി ഡയറക്ടറേറ്റ്	उप० } 15&16 R.S. }
-------------------------------------	---	-----------------------

हिंदी डिप्लोमा पाठ्यक्रम
ഹിന്ദി ഡിപ്ലോമ കോഴ്സ്
उत्तर-पत्र } -15
ഉത്തരക്കടലാസ് }

വിദ്യാർത്ഥിക്ക് ഉത്തരക്കടലാസ് കിട്ടിയ തീയതിപ്രാപ്താंक }/20
ഡയറക്ടറേറ്റിൽ ഉത്തരക്കടലാസ് കിട്ടിയ തീയതിമാർക്ക് }

ഉത്തരക്കടലാസ് അയയ്ക്കേണ്ട വിലാസം. The Research Officer (Malayalam) Department of Correspondence Courses, Central Hindi Directorate, West Block-VII, R.K. Puram. New Delhi-110066 (INDIA)	മേൽവിലാസം : (ഇംഗ്ലീഷിൽ) റോൾ നമ്പർ <input type="text"/> <input type="text"/> പേര് മേൽവിലാസം പിൻകോഡ്
---	---

അഭ്യാസം — 1

‘सूखा सुमन’ कविता का सार अपने शब्दों में लिखिए।

‘सूखा सुमन’ കവിതയുടെ സാരാംശം സ്വന്തം വാക്യത്തിലെഴുതുക.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

ചുവടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന പദ്യ ഭാഗങ്ങളുടെ സന്ദർഭം വിവരിച്ച് ആശയം വിശദമാക്കുക

2

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- (2) कर दिया मधु और सौरभ दान सारा एक दिन
किंतु रोता कौन है तेरे लिए दानी सुमन ?
मन व्यथित हो फूल ? किसको सुख दिया संसार ने
स्वार्थमय सबको बनाया है यहाँ करतार ने ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

അഭ്യാസം—3

‘സൂखा सुमन’ कविता के आधार पर निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

‘सूखा सुमन’ കവിതയെ ആസ്പദമാക്കി ചുവടെയുള്ള ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരമെഴുതുക

(1) सुमन अपने बचपन में किस रूप में था ?

.....
.....

(2) अंत में फूल की क्या दशा हो गई ?

.....
.....

(3) कवियत्री ‘सूखा सुमन’ के माध्यम से हमें क्या संदेश देना चाहती है ?

.....
.....

(4) स्वार्थमय सबको बनाया है यहाँ करतार ने। इस पंक्ति को स्पष्ट कीजिए।

.....
.....

അഭ്യാസം —4

‘मुस्कराकर चल मुसाफिर’ कविता का सार अपने शब्दों में लिखिए।

‘मुस्कराकर चल मुसाफिर’ കവിതയുടെ സാരാംശം സ്വന്തം വാക്യത്തിലെഴുതുക
.....
.....

[illegible]

निम्नलिखित पद्यांश की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए।

സന്ദർഭം വിവരിച്ച് ആശയം വിശദമാക്കുക.

सृष्टि सुख-दुख क्या, हृदय की भावना के रूप हैं ये
भावना की ही प्रतिध्वनि गूँजती भू दिशि गगन में
एक ऊपर भावना से भी मगर है शक्ति कोई
भावना भी सामने जिसके विवश व्याकुल, मुसाफिर।
पंथ पर चलना तुझे तु मुस्कराकर चल मुसाफिर।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

അഭ്യാസം—6

‘मुस्कराकर चल मुसाफिर’ कविता के आधार पर निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

‘मुस्कराकर चल मुसाफिर’ എന്ന കവിതയെ ആസ്പദമാക്കി ചുവടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരമെഴുതുക.

(1) काँटों भरा रास्ता कैसे आसान हो सकता है ?

.....

.....

.....

(2) भावना से भी ऊपर कौन-सी शक्ति है ?

.....

.....

.....

(3) इस कविता का केंद्रीय भाव (Central idea) क्या है ? (മുഖ്യ ആശയം)

.....

.....

.....

അഭ്യാസം —7

अपनी मातृभाषा की किसी कविता की चार-छह पंक्तियाँ देवनागरी लिपि (हिंदी) में लिखिए और उसका भावार्थ हिंदी में दीजिए।

നിങ്ങളുടെ മാതൃഭാഷയിലെ ഏതെങ്കിലുമൊരു കവിതയിലെ അഞ്ചോ ആറോ വരികൾ ദേവനാഗരി ലിപിയിൽ (ഹിന്ദിയിൽ) എഴുതി ഹിന്ദിയിൽ അതിന്റെ ഭാവാർത്ഥമെഴുതുക.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

അദ്ധ്യാപകന്റെ അഭിപ്രായങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും:

(1) ചുവടെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കുക.

(1) വർണ്ണങ്ങൾ

(2) പദങ്ങൾ

(3) വ്യാകരണം

(4) വാക്യസംരചന

(2) വിലയിരുത്തൽ

വിദ്യാർത്ഥിയുടെ റോൾ നമ്പർ പ്രാപ്താंक }/20
മാർക്ക് }

അഭ്യാസം—1

निम्नलिखित समाचार के आधार पर हिंदी में न्यूज रिपोर्ट तैयार कीजिए जिसमें शीर्षक (Caption), स्रोत (Source), स्थान, तारीख आदि आवश्यक बातें दी गई हैं।

ചുവടെയുള്ള വാർത്തയെ ആസ്പദമാക്കി ഹിന്ദിയിൽ ഒരു ന്യൂസ് റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കുക. തലക്കെട്ട്, റിപ്പോർട്ടർ, സ്ഥലം, തീയതി ഇവയും തന്നിരിക്കണം.

ഇന്ത്യൻ വൈസ് പ്രസിഡൻ്റ് ഡോ. ശങ്കർദയാൽ ശർമ്മ, ഫെബ്രുവരി 5-ന് ന്യൂഡൽഹിയിൽ എട്ടാമത് ലോക പുസ്തക മേള ഉദ്ഘാടനം ചെയ്തു.

സാധാരണക്കാർക്ക് മനസ്സിലാക്കത്തക്കവിധമുള്ള ആകർഷകമായ നല്ല ബുക്കുകൾ ലഭിക്കുന്നതിന് രാജ്യവ്യാപകമായ ലൈബ്രറി വിപ്ലവം തുടങ്ങണമെന്ന് ബുക്ക് ഫെയർ ഉദ്ഘാടനത്തിൽ വൈസ് പ്രസിഡൻ്റ് പറഞ്ഞു.

ലൈബ്രറിക്കാണ് യൂണിവേഴ്സിറ്റിയേക്കാൾ പ്രാധാന്യം കൂടുതൽ. എന്തെന്നാൽ യൂണിവേഴ്സിറ്റിയില്ലെങ്കിലും ലൈബ്രറി പ്രവർത്തിക്കും എന്നാൽ ലൈബ്രറിയില്ലാതെ യൂണിവേഴ്സിറ്റിക്ക് ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയുകയില്ലെന്ന് ഡോ. ശർമ്മ പറഞ്ഞു.

ഫെഡറേഷൻ പബ്ലിക്കേഷൻസ്, ഇന്ത്യൻ ബുക്ക് സെല്ലേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ, ഹിന്ദി പ്രകാശക് സംഘ്, ഓതേഴ്സ് ഗിൽഡ് എന്നിവരോടു ചേർന്ന് നാഷണൽ ബുക്ക് ട്രസ്റ്റാണ് ഈ പുസ്തക മേള സംഘടിപ്പിച്ചത്.

(രാജ്യ വ്യാപകമായ—राष्ट्रव्यापी, ലൈബ്രറി വിപ്ലവം—पुस्तकालय अभियान; സംഘടിപ്പിക്കുക—आयोजित करना, ചേർന്ന്—सहयोग से, ഫെഡറേഷൻ—महासंघ)

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features approximately 20 horizontal rows, each defined by two parallel dotted lines. The paper is otherwise blank, with no margins, text, or other markings.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

അഭ്യാസം—2

പാഠത്തെ ആസ്പദമാക്കി ഉത്തരമെഴുതുക.

पाठों के आधार पर उत्तर दीजिए।

(1) किसानों के लाभ के लिए कौन-सी योजना की घोषणा की गई ?

.....

.....

(2) व्यापार समझौते किन देशों के बीच हुए ?

.....

.....

(3) जर्मनी से किन-किन देशों के सैनिकों की वापसी होनी थी ?

.....

.....

(4) पंजाब और हरियाणा उच्चन्यायालय ने किस बात पर रोक लगा दी ?

.....

.....

(5) अनुग्रह राशि किन व्यक्तियों को दी जानी थी ?

.....
.....

(6) भारत के उपराष्ट्रपति ने किस भवन का शिलान्यास किया ?

.....
.....

(7) 1994 का दादा साहब फाल्के पुरस्कार किसको दिया गया ?

.....
.....

आड्यात्म. —3

निम्नलिखित विषयों में से किसी एक पर दस-बारह वाक्यों की एक न्यूज रिपोर्ट तैयार कीजिए जिसमें शीर्षक, संवाददाता, तारीख, स्थान आदि सभी आवश्यक बातें दी गई हों।

ചുവടെയുള്ള വിഷയത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി പത്തോ പന്ത്രണ്ടോ വാക്യങ്ങളിൽ ഒരു ന്യൂസ് റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കുക. റിപ്പോർട്ടിൽ തലക്കെട്ട്, റിപ്പോർട്ടർ, തീയതി, സ്ഥലം ഇങ്ങനെ എല്ലാക്കാര്യങ്ങളും ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കണം.

आपके पड़ोस में गैस का सिलिंडर फटने से तीन व्यक्ति घायल हो गए—घर के दरवाजे और खिड़कियाँ टूट गई।

या

भारत और आस्ट्रेलिया के बीच हुए क्रिकेट मैच की एक रिपोर्ट।

.....

[illegible]

അഭ്യാസം—4

निम्नलिखित अभिव्यक्तियों का अपने वाक्य में प्रयोग कीजिए :

ചുവടെയുള്ള അഭിവ്യക്തികൾ സ്വന്തം വാക്യത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുക.

उद्घाटन करना.....
.....

के दौरान.....
.....

गिरावट आना.....
.....

लागू करना.....
.....

അഭ്യാസം —5

निम्नलिखित शब्द युग्मों का वाक्य में इस तरह प्रयोग कीजिए जिससे उनका अंतर स्पष्ट हो जाए।

ചുവടെയുള്ള പദയുഗ്മങ്ങളുടെ അർത്ഥവ്യത്യാസം വ്യക്തമാകത്തക്ക രീതിയിൽ സ്വന്തം വാക്യത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുക.

(1) वर्ष-वार्षिक.....
.....
.....
.....
.....
.....

- (2) शिक्षा-शैक्षिक
-
-
-
-
-
- (3) पीड़ा-पीड़ित
-
-
-
-
-
-
- (4) अधिक-अधिकतम
-
-
-
-
-

അദ്ധ്യാപക നിർദ്ദേശങ്ങൾ.

- (1) ചുവടെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കുക.
- (1) വർണ്ണങ്ങൾ
- (2) പദങ്ങൾ
- (3) വ്യാകരണം
- (4) വാക്യസംരചന
- (2) വിലയിരുത്തൽ